

Information om vaccin riskerar minska social distansering

Altinget den 26 januari 2021

Spridningen av covid-19 fortsätter vara hög i Europa och myndigheter manar till vidhållen social distansering. Samtidigt sprids hoppfull information om de nya vaccinen mot covid-19 och medierna fylls av rapporter om hur vaccineringen fortskrider. Det dröjer dock till vaccineringen på ett radikalt sätt dämpar spridningen i Sverige. Nyligen noterade exempelvis Israel en ny rekordnotering av antalet covid-19-relaterade dödsfall, trots att runt 30 procent av befolkningen redan fått sin första vaccinationsdos. I Sverige har färre än 3 procent fått sin första dos.

Många åtgärder för att hindra spridningen bygger på frivillighet, inte minst i Sverige. För att dimensionera åtgärderna under pandemins slutskede är det därför viktigt att förstå hur människors beteende formas av att vaccinen rullar ut och slutet på pandemin kommer närmare.

Det finns goda skäl för folk att bli mer försiktiga när chansen att klara sig igenom pandemin utan att insjukna i covid-19 ökar till följd av den kommande vaccineringen. Trots detta finner vi i en ny forskningsstudie att information om vaccinernas effektivitet och tillgänglighet minskar människors vilja att följa rekommendationer om social distansering och goda hygienrutiner.

I pandemins slutskede riskerar därför åtgärder som bygger på frivillighet ha mindre effekt och mer restriktiva åtgärder kan krävas för att bromsa smittspridningen när vaccineringen rullas ut.

Studien bygger på ett enkätexperiment med ett representativt urval av drygt 1 600 svenskar som genomfördes i december 2020. I undersökningen fick en grupp deltagare information om effektiviteten hos de nya vaccinen och att vaccinering redan startat i vissa länder. De fick därefter svara på frågor kring hur de kommer att bete sig framöver, bland annat om de kommer att undvika sociala kontakter och resor. Deltagarna i en kontrollgrupp fick svara på dessa frågor utan att dessförinnan ha fått vaccininformationen.

Resultaten är slående: de som fick information om vaccinen uppgav i betydligt mindre utsträckning att de kommer att följa rekommendationer och avstå från sociala kontakter och resor. En tänkbar förklaring till resultaten är att människor blir mer optimistiska och slappnar av till följd av positiva vaccinationsnyheter.

Undersökningen finner att de som får vaccinationsinformation tror att livet fortare kommer att gå tillbaka till det normala. Detta verkar minska deras vaksamhet och benägenhet att följa myndigheternas rekommendationer.

En direkt implikation av studien är att tonen och innehållet i kommunikation kring vacciner från myndigheter, politiker och media påverkar följsamheten till rekommendationer. En alltför optimistisk ton riskerar leda till en beteendemässig baksmälla av mer oförsiktiga hälsobeteenden som kan accelerera spridningen av viruset.

Resultaten pekar också på att när vaccinationsprogrammet fortskrider och slutet på pandemin känns närmare, riskerar åtgärder som bygger på frivillig social distansering bli mindre effektiva.

Detta kan innebära att fortsatt strikta restriktioner krävs för att hålla tillbaka smittspridningen till dess att vaccinen på allvar nått ut i befolkningen.

Ola Andersson

Pol Campos-Mercade

Armando Meier

Erik Wengström